THE STUDY ON SOCIAL CAPITAL AND THE ROLE OF SOCIAL CAPITAL IN SOCIAL MOVEMENT: CASE STUDY OF HEALTHY CIVIL SOCIETY IN ONE VILLAGE IN NORTH-EASTERN REGION OF THAILAND

PRACHATIP KATA

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
(POPULATION AND SOCIAL RESEARCH)
FACULTY OF GRADUATE STUDIES
MAHIDOL UNIVERSITY
2004

ISBN 974-04-5511-5
COPYRIGHT OF MAHIDOL UNIVERSITY

การศึกษาทุนทางสังคม และบทบาทในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมด้านสุขภาพ: กรณีศึกษาประชาคมสุขภาพหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

(THE STUDY ON SOCIAL CAPITAL AND THE ROLE OF SOCIAL CAPITAL IN SOCIAL MOVEMENT: CASE STUDY OF HEALTHY CIVIL SOCIETY IN ONE VILLAGE IN NORTH-EASTERN REGION OF THAILAND)

ประชาธิป กะทา 4437306 PRPR/M
ศศ.ม. (วิจัยประชากรและสังคม)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: กุศล สุนทรธาดา, Ph.D. (POPULATION AND DEVELOPMENT), ชาย โพธิสิตา, Ph.D. (ANTHROPOLOGY)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเข้าใจถึงธรรมชาติของทุนทางสังคมในชุมชนชนบทไทย และบทบาทของทุนทางสังคมในการพัฒนาชุมชน โดยต้องการขยายขอบเขตการวิเคราะห์ทุนทางสังคมจากลักษณะเชิงโครงสร้าง 2 ลักษณะ คือ ทุนทางสังคมลักษณะการรับรู้ (Cognitive Social Capital) และทุนทางสังคมลักษณะโครงสร้าง (Structural Social Capital) โดยมุ่งทำความเข้าใจกระบวนการแปลงทุนทางสังคมออกมาเป็นภาคปฏิบัติการทางสังคม ศึกษากลไกทางสังคมหรือตัวกระทำการ (Social Actors) ที่ทำหน้าที่แปลงทุนทางสังคมปรากฏเป็นปฏิบัติการทางสังคม พร้อมกับการศึกษาภาคปฏิบัติการของทุนทางสังคมที่แสดงออกมาในลักษณะต่าง ๆ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ หมู่บ้านที่ศึกษาเป็นหมู่บ้านที่มีพัฒนาการการรวมกลุ่มพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่ชาวบ้านรวมมือกันเองและร่วมมือกับบุคคล หน่วยงานจากภายนอก

งานวิจัยแสดงให้เห็นว่า การอธิบายแนวคิดทุนทางสังคม โดยลดทอนทุนทางสังคมให้เหลือเพียงลักษณะเชิงโครงสร้างไม่สามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดหลักในการปรับประยุกต์ รื้อฟื้น พัฒนาทุนทางสังคมในชุมชนชนบทไทยได้เต็มที่

งานวิจัยพบว่า การที่จะนำทุนทางสังคมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่องานพัฒนาได้นั้น จำเป็นต้องมีตัวกระทำการที่ทำหน้าที่จัดการแปลงทุนทางสังคมลักษณะเชิงโครงสร้างดังกล่าวออกมาเป็นภาคปฏิบัติการทางสังคม ตัวกระทำการที่กล่าวถึง ได้แก่ แกนนำหมู่บ้านที่ผ่านการสั่งสม บ่มเพาะประสบการณ์ และความรู้ จากการเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งบริบททางประวัติศาสตร์ชุมชนที่หล่อหลอมอุดมการณ์ทางการเมืองและแนวคิดการทำงานพัฒนา

ทุนทางสังคมดั้งเดิมที่นำมาแปลงเป็นภาคปฏิบัติการทางสังคม อาทิ ค่านิยมการเคารพนับถือผู้อาวุโสและผู้นำหมู่บ้าน ระบบเครือญาติที่แน่นแฟ้น มโนสำนึกความเป็นพี่น้อง และสายสัมพันธ์ทางสังคมที่ขยายขอบเขตกว้างขวาง ภาคปฏิบัติการทุนทางสังคมตั้งอยู่บนบรรทัดฐานความไว้วางใจระหว่างกัน ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบบแผนความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อกันทั้งระหว่างแกนนำกับชาวบ้าน และแกนนำด้วยกันเอง นอกจากนั้น ทุนเศรษฐกิจได้สนับสนุนการแปลงทุนทางสังคมเป็นภาคปฏิบัติการเช่นกัน

ภาคปฏิบัติการทุนทางสังคมที่เกิดขึ้น ได้ผลิตใหม่ทุนทางสังคมผ่านสัญญะตัวใหม่ เช่น วาทกรรมการพึ่งตนเอง ระบบเงินตราชุมชน โรงเรียนชาวนา โรงเรียนวัฒนธรรม บุญฉางข้าว และโรงสีชุมชน ทุนทางสังคมใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ของชีวิตรูปแบบใหม่และผลิตความหมายใหม่อย่างสอดคล้องกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และพบว่าองค์กรลักษณะประชาสังคมเอื้อต่อการแปลงทุนทางสังคมออกมาเป็นภาคปฏิบัติการ และเอื้อต่อการผลิตใหม่ทุนทางสังคม

งานวิจัยเสนอแนะว่า หน่วยงานรัฐควรเปิดพื้นที่ทางสังคม สนับสนุนให้เกิดการรวมตัวลักษณะประชาสังคมแก่ชาวบ้าน เพราะองค์กรประชาสังคมเอื้อต่อการแปลงทุนทางสังคมสนับสนุนต่องานพัฒนาชุมชน นอกจากนั้น การรวมตัวระหว่างองค์กรชาวบ้านลักษณะเครือข่ายพันธมิตรช่วยเหลือกันเองมีส่วนช่วยสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้าน พร้อมกับสร้างสายสัมพันธ์ทางสังคมที่ขยายขอบเขตออกไปภายนอกหมู่บ้าน และควรคำนึงถึงสัญญะตัวใหม่ที่ช่วยผลิตใหม่ทุนทางสังคม

89 หน้า: ISBN 974-04-5511-5

THE STUDY ON SOCIAL CAPITAL AND THE ROLE OF SOCIAL CAPITAL IN SOCIAL MOVEMENT: CASE STUDY OF HEALTHY CIVIL SOCIETY IN ONE VILLAGE IN NORTH-EASTERN REGION OF THAILAND

PRACHATIP KATA 4437306 PRPR / M

M.A. (POPULATION AND SOCIAL RESEARCH)

THESIS ADVISORS: KUSOL SOONTHORNDHADA, Ph.D. (POPULATION AND DEVELOPMENT), CHAI PODHISITA, Ph.D. (ANTHROPOLOGY)

ABSTRACT

The main purpose of this research was to understand the nature of social capital in a Thai rural community and the role of social capital for community development by analyzing two characteristics of social capital: cognitive social capital and structural social capital. In addition, the transformation process of social capital in these two characteristics into social capital practice was observed.

The research focused on existing social capital and the social actors who transform social capital into social capital practice as well as the expression of social capital practice in various forms.

The research used qualitative research methods, participatory observation and in-depth interview, to study one village in the north-eastern region of Thailand. The village was selected by purposive sampling on the precondition that the village had long been developed and that there were many local organizations for the development movement.

The research found that the explanation of social capital in its two characteristics, cognitive social capital and structural social capital, cannot explain social capital in a Thai village because this explanation sees social capital as stagnant which cannot play a role in the community development. In order to use social capital in community development, there must be social actors to transform social capital into social capital practice. These actors are the village leaders who are the products of the village history in development ideology and the engagement in many activities for the community development.

Social capital of the village which is transformed into social capital practice is the value system in respect to the old people and the village leaders, the kindred system, the respect to the same Pee-Pu-Ta and the social network. The social capital practice is based on the norm of trust, reciprocity and good relationship either between the village's leaders and the villagers or among the village leaders. What is more, it was found that economic capital plays a role in supporting the transformation of social capital into social capital practice.

The research also found that social capital practice has produced new social capital based on existing social capital in the village through new signs. For example, the self-supporting discourse (Het-Yu-Het-Kin), the community money, the farmer school, the culture school, the community bank, the rice celebration ceremony and the village's rice mill. These new types of social capital are new structures of associational life which are reproduced with new meaning in accordance with socio-cultural dynamics of change.

Another interesting finding is that participation of the villagers in the form of civil society helps facilitate the transformation of social capital into social capital practice and production of new social capital based on the existing social capital.

As for suggestions, this research suggests that participation of the villagers in the form of civil society should be supported. Networks of many development movements at the community level should also be supported for mutual learning between villagers and close relationships between villagers in one village and those in other villages. Attention to new signs should also be given to produce new social capital. In case any organization would like to use social capital for community development, attention should also be given to equal access of villagers to social capital.

KEY WORDS: SOCIAL CAPITAL / CIVIL SOCIETY / SOCIAL ACTORS / SOCIAL PRACTICE
89 P. ISBN 974-04-5511-5